

**“Wie is er bang
voor braille
bladmuziek?”**

Wie is er bang voor braille bladmuziek.

Richard Taesch & William McCann

Wie is er Bang voor Braille Bladmuziek ?

Een methode voor beginnende muziekstudenten, hun leraren en ouders.

Richard Taesch & William McCann

Dancing Dots Braille Music Technology, L.P.
PO Box 927, Valley Forge, PA 19482
www.dancingdots.com

© Copyright 2003, Richard Taesch & William McCann
vertaling Dedicon 2015
met dank aan Bert van den Brink

Dit is een uitgave van Dedicon. Deze uitgave mag gratis verspreid worden, maar er mag daarbij niets veranderd worden zonder onze uitdrukkelijke toestemming. Gebruik voor het vragen van toestemming of om ons op de hoogte te brengen van (her)gebruik van dit document het [contactformulier](#). Gebruik voor verspreiding bij voorkeur de link naar de download van de meest actuele versie op <https://goedekennis.dedicon.nl/dossiers/muziek-in-braille/kennismaking>. Dedicon kan geen verantwoordelijkheid nemen voor de correctheid van in omloop zijnde gedownloade of geprinte versies. Kijk voordat je een vraag stelt over deze uitgave eerst of je de meest actuele versie hebt.

In dit boekje staat zowel tekst als muziekbraille. Punten 6 en 3 (..) geven aan dat daarna muziekbraille volgt, punten 56 en 23 (::) dat daarna tekst volgt.

"Een goede leraar streeft er niet naar om zijn visie uit te leggen - hij nodigt je uit om naast hem te gaan staan en het zelf uit te zoeken."

R. Inman

Inhoudsopgave

1	VOORWOORD.....	5
2	De centrale C als vertrekpunt	7
2.1	Do-re-mi.....	7
2.2	C-D-E	8
2.3	Melodisch dictee.....	10
3	Het lezen van muziek	12
3.1	Het lezen van Braillecijfers	12
3.2	Van cijfers naar notennamen	14
3.3	Noten lezen, octaaftekens	16
3.4	Notenwaarden en maatstrepen.....	17
3.5	Oefeningen en rusttekens	19
4	Ensemble muziek, partijen en formaten	21
4.1	Partijen, repetitiecijfers en maatnummers	21
4.2	Andere formaten	23
4.2.1	Pianomuziek.....	23
4.2.2	Vocale Muziek.....	24
4.2.3	Jazz leadsheets	24
4.2.4	Akkoordsymbolen.....	25
5	Andere uitgaven van Dedicon & Dancing Dots.....	26

1 VOORWOORD

Het doel van dit boekje is om muziekstudenten, hun leraren en ouders kennis te laten maken met braille bladmuziek. We leggen de basis uit waarmee je zelf op verkenning kunt gaan. Bestudeer de lessen en maak de opdrachten.

Richard Taesch - Afdeling Braillemuziek, Muziek
Conservatorium van Zuid-Californië

William McCann - oprichter en voorzitter Dancing Dots
Braille Music Technology, www.dancingdots.com

2 De centrale C als vertrekpunt

2.1 Do-re-mi

Wat je nodig hebt: een keyboard of een piano.

Veel mensen die braille bladmuziek willen leren, hebben nog nooit muziek in druk gezien, of weten heel weinig over muziek in het algemeen. Daarom zullen we in dit boek geen gedrukte muziek opnemen. De plaats van de centrale C op de piano is alles wat je moet weten. Vertaling van zwartdruk naar braillebladmuziek komt later.

Je leert hier niet om piano te spelen, maar om te begrijpen hoe muziek werkt. Zodra je de noten op de piano begrijpt, kun je wat je hebt geleerd toepassen op het instrument van je keuze.

Waar is de centrale C?

- De piano bestaat uit twee soorten toetsen: zwarte en witte. De zwarte zijn verhoogd in groepjes van twee en drie. In dit boek gebruiken we de zwarte toetsen alleen om te bepalen waar we zijn. We spelen alleen met de witte toetsen, die zijn verlaagd en liggen allemaal naast elkaar.
- Zoek het midden van de piano. De centrale C is de eerste toets aan de linkerkant van de twee verhoogde zwarte toetsen in het midden van de piano.
- We noemen de centrale C "do" (spreek uit als "doo"). Speel de do en zing het woord do tegelijkertijd.

- Speel en zing de noot rechts van de do, dat is de "re" (spreek uit "ree"). Je mag elke vinger gebruiken om de noten te spelen.

Als je de duim van je rechterhand voor de centrale C gebruikt, dan kun je de wijsvinger gebruiken voor de re, enz. Op die manier kun je met duim tot en met pink eenvoudig vijf noten spelen.

- Speel en zing "mi" (zeg mie) rechts van de re.

- Speel en zing de laatste twee noten die je met je rechterhand kunt spelen, dat zijn de "fa" (zeg faa) en de "sol" (zeg sol).

2.2C-D-E

De noten worden ook met de letters van het alfabet aangegeven, en omdat de do de centrale C is, is de re de letter D, de mi is de E, de fa de F en de sol is de G. Dit zijn de eerste vijf noten van de meest gebruikte toonladder in de muziek. Omdat de centrale C de eerste noot van deze ladder is, verwijzen we ook naar deze groep noten met de cijfers 1, 2, 3, 4 en 5.

Het is goed om deze drie manieren om noten te benoemen allemaal te kennen. We hebben dus de volgende drie manieren:

Do - re - mi - fa - sol

C - D - E - F - G

1 - 2 - 3 - 4 - 5

Oefeningen:

1. Vraag iemand om verschillende noten in een willekeurige volgorde te noemen. Speel die op de piano. Doe dat steeds sneller, roep "do, re, mi" in lettergrepen, dan met letters en cijfers. Probeer hoe snel je dit kunt.

2. Nu draai je de rollen om, en vraag jij hetzelfde aan de leraar. Eerlijk is eerlijk, je moet allebei de regels kennen.

3. Probeer dit spel:

één van jullie roept een noot met z'n lettergreep, terwijl de ander daarbij het cijfer van de ladder of de letter noemt. Bijvoorbeeld:

Vraag: mi?

Antwoord: 3

Vraag: sol?

Antwoord: 5

Vraag: F?

Antwoord: 4

Vraag: D?

Antwoord: re, enz.

Neem de centrale C of do als uitgangspunt en doe meer van dit soort oefeningen.

4. Laat de leraar nu verschillende noten op de piano spelen, van do tot en met sol. Als een noot wordt gespeeld, moet de leerling zeggen welke het is.

De leraar speelt de centrale C of do
De leerling zegt "do"

De leraar speelt G, de leerling zegt "sol", enz.

Deze oefening is een voorbeeld van "op het gehoor spelen." Zodra een noot wordt gehoord, moet de speler in staat zijn die te herkennen. Zorg ervoor dat je lettergrepen, cijfers en letters gebruikt om de noten die worden gespeeld te benoemen.

2.3 Melodisch dictee

Hiervoor heb je een brailleschrijfmachine (Perkins) nodig.

Een van de beste manieren om muziek te leren lezen, is om een melodie op te schrijven als je die hoort. Laat de leraar verschillende noten en melodieën op de piano spelen terwijl jij wat je hoort in cijfers op je typemachine schrijft. Dit heet melodisch dictee.

Enkele oefeningen:

1. De leraar speelt do, re, mi; de leerling schrijft 1, 2, 3
2. De leraar speelt mi, do, re; de leerling schrijft 3, 1, 2
3. De leraar speelt sol, fa, mi; de leerling schrijft 5, 4, 3

Gevorderd dictee:

1. De leraar speelt do, sol, mi, re; de leerling schrijft 1, 5, 3, 2
2. Probeer verschillende varianten voor dit dictee. Je kunt ook letters schrijven voor de noten en ook lettergrepen.

3. De leraar speelt (letters) E-D-C-D-E-E-E ("Mieke heeft een lammetje"); de student schrijft 3 2 1 2 3 3 3

Het gaat hier om "gehoortraining". Dat leidt tot het horen van muziek, en het nauwkeurig lezen van braille bladmuziek. Horen en lezen gaan samen.

3 Het lezen van muziek

3.1 Het lezen van Braillecijfers

In dit hoofdstuk zullen we eerst leren om braillecijfers te lezen die kleine melodieën weergeven. Op die manier zul je leren hoe het is om braille te lezen met één hand en te spelen met de andere. We zullen ook de muziekcijfers zingen als we lezen. Dat heet "van blad zingen."

Oefeningen:

Stel je de centrale C tot en met G voor als de getallen 1 tot en met 5. Zet je duim op de C van de piano en speel de volgende melodieën. Doe het langzaam en vastberaden! Pauzeer of adem tussen de groepen cijfers, en bij een koppelteken.

Oefening 1

1231 345- 432- 121-

Braille:

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Oefening 2

155- 155- 3454 312- 155- 155- 1431 251-

Braille:

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Oefening 3

3212 333- 222- 355- 3212 333- 2232 1--

⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠
⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠

Lees dezelfde melodieuwen op verschillende manieren. Als je de cijfers leest, zing dan de muziek. Speel eerst mee op de piano en probeer het dan zonder piano.

1. In lettergrepen (do, re, mi, etc.)
2. In cijfers
3. Met letters (C, D, E, enz.)

Schrijf zelf wat oefeningen. Vergeet niet dat het er om gaat het braille te voelen terwijl je de muziek hoort. Je mag zelf kiezen met welke hand je piano speelt, afhankelijk van welke je liever gebruikt om braille te lezen. Als je met je rechterhand leest, dan zul je de

centrale C met de pink van je linkerhand spelen, en de G of sol met je duim.

3.2 Van cijfers naar notennamen

Meer hoeft je niet te kennen! Natuurlijk zijn er veel nieuwe dingen te leren, maar het belangrijkste is dat je de punten die je voelt omzet naar noten. Dat kun je doen met je stem, je gitaar, trompet, klarinet, fluit, mondharp, elektrische bas, synthesizer, hobo, piano, zingende zaag, Philicorda, of wat dan ook!

Zoals je weet heeft Louis Braille het brailleschrift uitgevonden. Hij was ook de uitvinder van het braille muziekschrift. Omdat hij in Frankrijk woonde, verwees hij naar muzieknoten met het "solfège" systeem van lettergrepen dat wij hebben gebruikt (do, re, mi etc.). Dat gebeurt in de meeste landen.

Louis Braille was een blinde organist en pianoleraar die het tekstbraille en zijn muziekschrift beide bedacht toen hij een tiener was.

Het is belangrijk om te beseffen dat vandaag de dag in veel landen de letters voor de namen van de noten niet gebruikelijk zijn. Engelstaligen noemen de eerste trap van de ladder de C. Louis Braille noemde die trap "do". Dus, als de centrale C de eerste noot is van de C ladder, dan komt de re overeen met de D, de mi met de E, fa met F en sol met G. Verder is de la A en de si B.

Nu ken je alle namen van alle noten van het muzikale alfabet, namelijk A B C D E F G, en terug naar A. De

namen van de zeven trappen van de ladder van C kunnen op de volgende drie manieren worden geschreven:

C D E F G A B C
do re mi fa sol la si do
1 2 3 4 5 6 7 1

EXTRA: Er zijn slechts 64 unieke manieren om de zes punten van de braillecel te combineren. Daarom heeft Louis Braille voor literaire tekens en voor muzikale tekens dezelfde puntencombinaties gebruikt. Lees de notennamen eerst als solfègelettergrepen, dan zul je snel leren om ze te herkennen als muzieknoden, in plaats van als letters. Het onderscheid maken tussen het lezen van puntenpatronen als literaire tekens of als muzikale tekens heet "code switching". Hoewel het een beetje vreemd zal zijn als je er voor het eerst mee te maken krijgt, zal het snel een tweede natuur worden voor braillelezers. Code switching is vergelijkbaar met de manier waarop we leren om homoniemen, zoals het woord "noot", te onderscheiden. Uit de context in de zin: "Hij kraakte de noot en at ze op," weet je dat het woord "noot" hier geen muzieknoot is, maar een vrucht.

Er bestaan een aantal regels die de braillelezer helpen om te weten of braillepunten muziek of tekst weergeven. Er zijn ook tekens die in lopende tekst aangeven hoe het braille gelezen moet worden: twee braillecellen na elkaar met punt 6 en punt 3 betekent dat wat er volgt als muziek moet worden gelezen. Twee cellen na elkaar met punten 5-6 en 2-3 betekent dat wat er volgt als tekst moet worden gelezen.

Tabel: de stamtonen

Solfègelettergreep	Braillekarakter	Noot
do	⠫ punt 145	C
re	⠠ punt 15	D
mi	⠫ punt 124	E
fa	⠫ punt 1245	F
sol	⠫ punt 125	G
la	⠠ punt 24	A
si	⠫ punt 245	B
do	⠫ punt 145	C

Noem de brailleenoot altijd met zijn solfège naam of zijn puntencombinatie. Noem de centrale C dus do of punten 1-4-5. Noem die noot, nooit "D"! Zoals zoveel andere nieuwe dingen die je leert, is dit iets waar je eerst goed over na zult moeten denken, maar al snel weet je niet anders!

3.3 Noten lezen, octaaftekens

Hoe weten we wanneer we muzieknoten zien, en geen letters? Dat is heel eenvoudig. Aan het begin van een stukje muziek staat vóór de eerste noot altijd een octaafteken.

Behalve de centrale C zijn er veel meer C's op de piano te vinden. Elk gebied heeft zijn eigen octaafteken. Punt 5 betekent dat de noot in het octaaf van de centrale C ligt.

Dit is de ladder van de centrale C in het braillemuziekschrift:

⠠ ⠫ ⠠ ⠫ ⠫ ⠫ ⠠ ⠫ ⠫

Maak je geen zorgen over de ontbrekende punten 3 en 6 van de braillecellen. Die zullen later gebruikt gaan worden voor de notenwaarden. Nu je alle noten kent, gaan we muziek lezen!

Een beetje oefenen - alleen do tot en met sol:

1. Niet meteen gaan zingen of spelen. Benoem eerst de notengroepen. Gebruik eerst ALLEEN solfègelettergrepen om noten en letters niet te verwarren.

.. .:~.:~: ~:~.:~: ~:~.:~: ~:~.:~:
:: do re mi, do re mi, re do do, do re do

.. .:~.:~: ~:~.:~: ~:~.:~: ~:~.:~:
:: do re mi, mi do re, mi mi mi fa, mi re do

2. Ga nu naar de piano en speel dezelfde noten. Maak kleine pauzes tussen de groepen.

3. Zing nu de noten met de solfègelettergrepen.

4. Speel de noten nog eens, maar zeg nu ook de cijfers van de noten terwijl je ze speelt.

3.4 Notenwaarden en maatstrepen

Dat is ongeveer alles! Je leest de noten, hoort het geluid in je hoofd, en dan maak je muziek op je instrument. Je hebt nu geleerd om alle notennamen te lezen die er in muziek bestaan - in druk en in braille!

Het is goed om eenvoudige oefeningen te doen zodat je handiger wordt met je nieuwe muziekschrift. Voordat we daarmee beginnen, lees je eerst het volgende. Daarmee zul je de noten op een nieuwe manier gaan lezen.

Enkele veel voorkomende tekens in braille bladmuziek:

- Als je punt 6 toevoegt aan een noot wordt dat een "kwartnoot", die duurt één muzikale tel. .. ⠠ ⠠ is de kwartnoot do of C.
- Als je punt 3 aan een noot toevoegt dan wordt dat een "halve noot". Die duurt twee muzikale tellen. .. ⠠ ⠠ is de halve noot do.
- Een muzieknoot zonder punten 6 of 3 heet een achtste noot. Een achtste noot duurt de helft van een kwartnoot, dus een halve tel.
- Een spatie tussen groepen noten geeft een nieuwe maat aan. Elke maat in een muziekstuk heeft meestal hetzelfde aantal muzikale tellen. In zwartschrift worden maten door maatstrepen gescheiden.
- Punten 1-2-6, 1-3 geven de dubbele maatstreep weer, die aan het einde van een stuk staat.

Nu volgt een groep van centrale C's in kwart noten, gescheiden door maatstrepen en eindigend met de dubbele maatstreep:

.. ⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠⠠⠠
:: Tel: 1234 1234 1234 1234 einde.

:: zeg: C C C rust, C C rust rust, etc.

4 Ensemble muziek, partijen en formaten

4.1 Partijen, repetitiecijfers en maatnummers

Heel veel nieuwelingen in braille bladmuziek proberen om in een orkest of band te komen. Helaas weten veel bandleiders en muziekdocenten niet dat blinde muzikanten ook muziek kunnen lezen. Maar in veel gevallen zullen blinde leerlingen - eenmaal ingevoerd in het braille muziekschrift - hun muziek zelfs sneller kennen dan de rest! Braille bladmuziek is soms gemakkelijker te leren en te onthouden dan zwartdruk muziek van vergelijkbare niveau.

Hoewel we hier niet al te diep in kunnen gaan op de vele aspecten van band- en orkestmuziek, is het goed om naar wat gebruikelijke band "partijen" te kijken. Dan zie je waar het allemaal om gaat. Je kunt bandmuziek lezen en leren zonder dat iemand eerst jouw partij opneemt. En je kunt zelfs op de eerste plaats gaan zitten en je muziek kennen voordat andere leerlingen de kans hebben om hun zwartdruk partijen te bestuderen.

Hieronder volgt een eenvoudige partij voor een koper of blaasinstrument. Laten we doen alsof het voor een tweede klarinet is of zelfs een tweede viool. De letters tussen haakjes op de regels boven de muziek geven de "secties" of delen aan voor de repetitie. Een dirigent zal hier vaak naar verwijzen bij een repetitie.

Neem voor de achtste noten één tel. Wacht één tel bij de achtste rust, en twee tellen bij een kwart rust.

Als je dit kunt, zal het ritme van de muziek natuurlijk aanvoelen, en zul je braillebladmuziek lezen alsof je poëzie voordraagt. Muziek spelen op je instrument zal dan alleen een kwestie van wat oefening zijn.

2. Kopieer de muziek hierboven, met je brailletypemachine.

3. Schrijf daarna alle andere stukken in dit boek over, en vergelijk ze ter controle met het boek.

Gefeliciteerd! Je hebt je eerste cursus braillebladmuziek voltooid!

4.2 Andere formaten

Het is goed om te weten hoe sommige andere soorten muziek er in braille uit zien. Hieronder een paar voorbeelden en wat uitleg.

4.2.1 Pianomuziek

Muziek voor piano wordt geschreven met de rechterhand boven de linker net als in zwartdrukbladmuziek. Aan het begin van elke partij staat het rechter- of linkerhandteken. Elke parallel begint met een maatnummer. Elke nieuwe regel begint met een octaafteken.

⠠⠠ ⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠⠠ ⠠⠠⠠⠠⠠

4.2.4 Akkoordsymbolen

Een gebruikelijk formaat voor ensemblespelers die alleen maar akkoorden hoeven te lezen, bestaat uit akkoorden met tussenruimtes die de maten aangeven. Een blinde pianist kan leren om de akkoordsymbolen met de ene hand te lezen terwijl hij speelt met de andere. Dat zie je vaak bij live uitvoeringen.

In het voorbeeld hieronder heeft elke maat vier tellen (vierkwarts maat). Akkoorden tussen spaties krijgen elk vier tellen. Twee akkoorden zonder spatie krijgen elk twee tellen. De dubbele maatstreep en andere muziektokens kunnen in dit formaat ook worden gebruikt.

.. : : : : : : : : : : : : : : : : : :
: : C Dm, Em Dm, Fmaj7, G7 C6.

5 Andere uitgaven van Dedicon & Dancing Dots

Zoals je hebt gezien is de basis van braille bladmuziek heel logisch en gemakkelijk te begrijpen. Deze kleine cursus was een inleiding om de smaak te pakken te krijgen. Er zat nog niet genoeg muziek in om je echt bekwaam en geroutineerd te maken. Er zijn veel andere tekens en begrippen in de muziek die je zult moeten bestuderen, maar in wezen zijn dat alleen maar uitbreidingen van de kern die we je hier hebben uitgelegd.

Je hebt alles geleerd over stamtonen, en genoeg om notenwaarden en ritme te begrijpen. Andere zaken zoals maatsoorten, en kruisen en mollen komen in andere uitgaven aan de orde.

Als iemand nu vraagt: "Wie is er bang voor braille bladmuziek?", dan kun jij antwoorden: "Ik niet."

Om verder te studeren volgen hier een aantal uitgaven van Dedicon en Dancing Dots die je kunnen helpen:

"Basisboek Braille Bladmuziek", van Bettye Krolick.
Met hulp van Bert van den Brink door Dedicon vertaald en bewerkt en daar gratis verkrijgbaar,
<http://braille.dedicon.nl/muziek>

Dit boek bevat een overzicht en uitleg van de meeste muziektokens in Braille. Achter in het boek staat ook een index met een overzicht van de meeste tekens. Het boek is geen cursus, maar een naslagwerk. Bettye Krolick

voerde ook de redactie van het volledige naslagwerk, de internationale standaard: "New International Manual of Braille Music Notation", Amsterdam 1996. Dit boek bevat nagenoeg alle internationaal overeengekomen muziektokens met een beknopte uitleg. In Duitse vertaling staat het volledig op internet:

www.braille.ch/musik/

"An Introduction To Music For the Blind Student," Parts I and II, van Richard Taesch

Dit is een volledige cursus voor de braille muziekstudent, die de student en de docent tegelijkertijd onderricht. De cursus bestaat alleen nog in het Engels. Laat Dedicon gerust weten als je hiervan graag een Nederlandse vertaling zou willen hebben. Deel I bestaat uit drie gedrukte boeken en vier braille banden. Er zijn lessen, specifieke opdrachten, en theorie-examens om de cursus af te maken.

De cursus is bestemd voor alle instrumenten. Muziek lezen wordt vooral benaderd om van blad te kunnen lezen. De piano wordt alleen gebruikt als leeshulp. Zwartdruk wordt samen getoond met gesimuleerde braillepunten voor de ziende docent. De cursus is onderdeel van een lespakket dat werd ontwikkeld aan het Conservatorium van Zuid-Californië, afdeling Braillebladmuziek.

Uitgever: Dancing Dots, online bestellen op www.dancingdots.com

"Introduction To Piano For The Blind Student," Richard Taesch

Dit is een vervolg cursus voor de piano die momenteel ook uitsluitend in het Engels leverbaar is. 1 Gevorderde Studies, Boek 1 & 2. 2 Repertoire, Boek I (boek 2 is in voorbereiding).

Uitgever: Dancing Dots, online bestellen op www.dancingdots.com

Voor actuele informatie over andere hulpmiddelen voor de blinde muzikant, begeleider of ouder, kijk geregeld op <http://braille.dedicon.nl/muziek> en www.dancingdots.com

